

Στην Ελλάδα, πιθανότατα, ως το 2025, τόσο ο συνολικός πληθυσμός όσο και ο πληθυσμός

Γήρανση πληθυσμού:

Της ΕΥΗΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Πολύ αργούς ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού των παραγωγικών ηλικιών (15 - 64 ετών) στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια και ενδεχόμενη περαιτέρω μείωση τους στη συνέχεια, με αποτέλεσμα οι άνω των 65 ετών να φτάσουν το 25% του συνολικού πληθυσμού της χώρας το 2030 και το 30% το 2050, προβλέπει μελέτη του καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βύρωνα Κοτζαμάνη.

«Στην Ελλάδα, πιθανότατα, ως το 2025, τόσο ο συνολικός πληθυσμός όσο και ο πληθυσμός των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών) θα αυξάνονται με πολύ αργούς ρυθμούς. Εν συνεχεία, δεν αποκλείεται μείωση τους, αν η συγχρονική γονιμότητα παραμείνει σε επίπεδα χαμηλότερα της αναπαραγωγής των γενεών (<2,1 παιδιά/γυναίκα) και τα μεταναστευτικά ισοζύγια συρρικνωθούν. Στην περίπτωση αυτή, οι άνω των 65 ετών θα μπορούσαν να φτάσουν το 25% του συνολικού πληθυσμού της χώρας μας το 2030 και το 30% το 2050, αυξανόμενοι αντιστοίχως κατά 800.000 και 1.400.000 άτομα (2,0 εκατομ. το 2007, 2,8 το 2030 και 3,4 το 2050)», επισημαίνει ο καθηγητής.

Ταυτόχρονα -σημειώνει ο ίδιος- παράλληλα με τη συνταξιοδότηση, από τα μέσα του αιώνα μας, των λιγότερο πολυαριθμικών γενεών της περιόδου 1980-2000, το ποσοστό των δυνάμει ενεργών ατόμων

αναμένεται να μειωθεί ακόμη περισσότερο το 2050, έστω και αν η γονιμότητα αυξηθεί λίγο. Εκ των προαναφερθέντων, προκύπτει μια επιδείνωση της αναλογίας του πληθυσμού παραγωγικών ηλικιών σε σχέση με αυτόν σε ηλικία συνταξιοδότησης (τάση που χαρακτηρίζει φυσικά όχι μόνον την Ελλάδα, αλλά όλες σχεδόν τις ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας).

«Η μη αναστρέψιμη αυτή γήρανση του πληθυσμού, προφανώς, δεν είναι ένα βιολογικό, ιστορικό φαινόμενο και φυσικά το πρόβλημα δεν έγκειται μόνο στο συνεχώς αυξανόμενο αριθμό των ηλικιωμένων, ούτε στις αυξανόμενες αναλογίες που προσδιορίζονται από τις πληθυσμιακές πυραμίδες, αλλά στο ρόλο (status) της ο-

μάδας αυτής. Δεν έγκειται τόσο στις ανησυχίες π.χ. για την κατάσταση των ταμείων και τις δαπάνες υγείας, όσο στον τρόπο που η κοινωνία μας θα 'θεσμοθετήσει' τη γήρανση και θα χρησιμοποιήσει - ή όχι - το τεράστιο ανθρώπινο απόθεμα που αντιπροσωπεύουν οι ηλικιωμένοι. Αυτή θα είναι και μια από τις βασικές προκλήσεις του αιώνα μας, σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη», επισημαίνει ο κ. Κοτζαμάνης.

Η εξέλιξη του παγκόσμιου πληθυσμού

Σε ότι αφορά στον παγκόσμιο πληθυσμό, ο κ. Κοτζαμάνης επισημαίνει με δηλώσεις του ότι οι πληθυσμιακές προοπτικές, βασιζόμενες στο μόντελο της δημογραφικής μετάβασης, μας επιτρέπουν να

προσδιορίσουμε το πεδίο του πιθανού με κάποια περιθώρια αβεβαιότητας (ιδιαίτερα όσον αφορά τη μελλοντική μετανάστευση). Έτσι, η διεύθυνση Πληθυσμού του ΟΗΕ δημοσιεύει σειρά τέτοιων προβολών για όλες τις χώρες του πλανήτη μας, όπου στις πλέον πρόσφατες εξ αυτών, με βάση το «μέσο» σενάριο, ο παγκόσμιος πληθυσμός θα φτάσει τα 7,5 δισεκατομμύρια το 2020 και τα 8,9 το 2050, με προοπτικές προοδευτικής σταθεροποίησης στη συνέχεια.

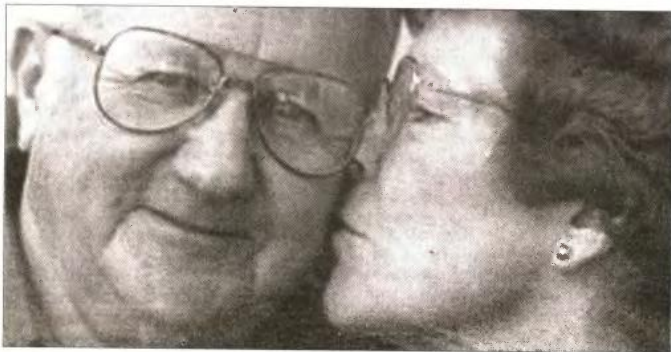
«Η αύξηση αυτή, ως το 2050, θα προέλθει σχεδόν αποκλειστικά από τις λιγότερο ανεπτυγμένες -σήμερα- χώρες, με αποτέλεσμα το ειδικό βάρος των ηπείρων να μεταβληθεί. Για παράδειγμα, ο πληθυσμός της Ευρώπης (της ηπείρου η οποία γνώρισε πρώτη τη μετά-

βαση από υψηλά σε χαμηλά επίπεδα θνησιμότητας και γονιμότητας) από το 11% του παγκόσμιου πληθυσμού το 2000 θα αντιπροσωπεύει μόλις το 7% το 2050, ενώ, αντιθέτως, ο πληθυσμός της Αφρικής από το 13% το 20% αντιστοίχα. Ταυτόχρονα, την ίδια περίοδο, οι πλέον ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας θα γνωρίσουν μια επιτάχυνση της γήρασής τους, ενώ οι λιγότερο ανεπτυγμένες θα παραμείνουν μέχρι και τα μέσα του αιώνα μας ιδιαίτερα νεανικές», λέει ο ίδιος και προσθέτει:

«Έτσι, στις πρώτες, οι άνω των 65 ετών θα αποτελούν το 25% του πληθυσμού τους, ενώ στις λιγότερο ανεπτυγμένες μόνον το 14%. Φυσικά, και οι χώρες αυτές δεν θα αποφύγουν τη δημογραφική γήρανση, που θα είναι ταχύτερη στο δεύτερο μισό του αιώνα μας, προσθετότητας του νέου πληθυσμού στα ήδη υπάρχοντα.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός έχει ξεπεράσει σήμερα τα 6,3 δισεκατομμύρια. Αν κάνουμε μια μικρή αναδρομή στο χρόνο, θα διαπιστώσουμε ότι υπερ-διπλασιάστηκε τα τελευταία 70 χρόνια (ήταν γύρω στα 3 δις το 1940), τετραπλασιάστηκε από το 1900 (ήταν 1,63 δις), πενταπλασιάστηκε από το 1850 (1,24 δις) και εννιπλασιάστηκε από το 1700 (ήταν μόλις 0,68 δις).

Οι ρυθμοί αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού άρχισαν να επιταχύνονται σημαντικά μόλις στη διάρκεια του 18ου αιώνα, καθώς από 6% ετησίως ανάμεσα στον 1ο και τον 17ο αιώνα, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης ανέρχεται σε 34% (έξι φορές υψηλότερος) ανάμεσα στο 1700 και το 1800, με

των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών) θα αυξάνονται με πολύ αργούς ρυθμούς

Μη αναστρέψιμη;

αποτέλεσμα ο παγκόσμιος πληθυσμός να αυξηθεί κατά 40% σε έναν και μόνον αιώνα (από τα 680 στα 950 εκατομμύρια).

Σύμφωνα με τον κ. Κοτζαμάνη, η αύξηση αυτή οφείλεται κατά το ήμισυ στην αύξηση του κινεζικού πληθυσμού, που ανέρχεται πλέον σε 330 εκατομ. το 1800 (35% του πληθυσμού του πλανήτη μας) και σε μικρότερο βαθμό, στην αύξηση του πληθυσμού της Ευρώπης, που το ίδιο έτος συγκεντρώνει το 19% του παγκόσμιου πληθυσμού (αύξηση κατά 60 εκατομμύρια τον 18ο αιώνα).

«Στο εσωτερικό της ανερχόμενης δημογραφικά τον αιώνα αυτός Ευρώπης, διακρίνουμε δύο μεγάλους πόλους: το δυτικό (με τη Γαλλία των 29 εκατομμυρίων) και τον ανατολικό (με τη Ρωσία των 36 εκατομμυρίων).

Ο 18ος αιώνας, όμως, είναι ανεπιφύλακτα «γαλλικός», καθώς η δημογραφική απογειώση της χώρας αυτής συμπίπτει με την οικονομική, πολιτική, πολιτιστική και στρατιωτική της ηγεμονία, με αποτέλεσμα η γαλλική γλώσσα να αναδειχθεί τον αιώνα αυτό παγκοσμίως ως γλώσσα επικοινωνίας και συναλλαγών.

Στον αιώνα που θα ακολουθήσει (19ο), οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού επιταχύνονται και ο πληθυσμός του πλανήτη μας θα αυξηθεί κατά 1,7 φορές. Η δημογραφική μετάβαση θα ενισχύσει το δημογραφικό βάρος της Ευρώπης, που υπερδιπλασιάζει τον πληθυσμό της (180 εκατομμύρια το 1800 και 390 το 1900), αποτελώντας το 24% του πληθυσμού του πλανήτη μας. Υποβοηθούμενη από τα τεχνολογικά επιτεύγματα, η «έκρηξη» του ευρωπαϊκού πληθυσμού θα προκαλέσει και τα

πρώτα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα, που θα οδηγήσουν στον εποικισμό του Νέου Κόσμου (Η.Π.Α., Καναδά, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Λατινική Αμερική) και δευτερευόντως, στη διείσδυση ευρωπαϊκών πληθυσμών στη Βόρεια Αφρική. Ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια του ίδιου αιώνα, αναδεικνύεται ήδη σε αδρές γραμμές το δημογραφικό περίγραμμα του πλανήτη μας και οι πρώτες μεγάλες δημογραφικές συγκεντρώσεις, καθώς στα τέλη του 19ου αιώνα από τις 50 χώρες του πλανήτη μας, 9 έχουν πλέον πληθυσμό πάνω από 40 εκατομμύρια (Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία, ΗΠΑ, Ρωσία, Ιαπωνία, Ινδονησία, Κίνα και Ινδία) έναντι μόνο δυο (Κίνας και Ινδίας) το 1800.

Η κατανομή του παγκόσμιου πληθυσμού στις διάφορες ηπείρους ελάχιστα θα μεταβληθεί κατά την πρώτη πεντηκο-

νταετία του 20ου αιώνα, παρ'όλο που οι ρυθμοί αύξησης του επιταχύνονται (+55% στο διάστημα 1900-1950, έναντι +32% κατά την προηγούμενη πεντηκοταετία και +30% κατά την περίοδο 1800-1850).

Προοδευτικά, όμως, εξηγει ο κ. Κοτζαμάνης, νέες περιοχές αρχίζουν να αναδύονται δημογραφικά (Ασία, Λατινική Αμερική, Αφρική), αυξάνοντας το ειδικό τους βάρος στον παγκόσμιο πληθυσμό. Αντίθετα, η Ευρώπη, ισχυρά δοκιμασμένη από τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους (απώλειες 8 εκ. στον πρώτο και διπλάσιες σχεδόν στο δεύτερο), αρχίζει να χάνει το δημογραφικό δυναμισμό των δύο προηγούμενων αιώνων.

«Η ήπειρος αυτή, από την οποία ξεκίνησε βασικά η δημογραφική μετάβαση (Γαλλία αρχικά, ακολουθούμενη από την Αγγλία και τις σκανδιναβικές

χώρες), εισέρχεται ταχύτερα στην επόμενη φάση που χαρακτηρίζεται από πτώση της γεννητικότητας και προοδευτική συρρίκνωση των φυσικών ισοζυγίων. Ακολουθούν οι ανεπτυγμένες υπερατλαντικές χώρες, που συνεχίζουν, όμως, να χαρακτηρίζονται από θετικότητα μεταναστευτικά ισοζύγια μέχρι και το Μεσοπόλεμο.

Ετσι, με το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, το ειδικό βάρος του ευρωπαϊκού πληθυσμού μειώνεται ελαφρώς, εν αντιθέσει με αυτό της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, και, σε μικρότερο βαθμό, της Αφρικής, που μόλις εισέρχεται στην πρώτη φάση της δημογραφικής της μετάβασης, με αμετάβλητη με την γεννητικότητα της, αλλά συρρικνώνοντας ταχύτατα τη θνησιμότητα, χάρη στη διάχυση των δυτικών ιατρικών επιτευγμάτων», καταλήγει.